

og Honning, tilsat med Mel, bragtes hen til det Jordsvælg, i hvilket Vandfloden skulde være nedstrømmet.

I den syriske Oversvømmelses Beretning findes en fuldständig og mærkværdig Gjentagelse af denne Ceremoni beskrevet; Beretningen henlægger nemlig den devkalianske Oversvømmelse til Egnen om Hierapolis ved Øvre-Evfrat. Templet i Hierapolis er opført af Devkalion ved Siden af den Jordaabning, der optog alt Vandet fra Oversvømmelsen. Til Minde herom bliver der to Gange om Aaret bragt Vand fra Havet ind i Templet, hvorfra det flyder ned i Jordaabningen.

Her har man et godt Exempel paa Mytens Sammenblanding og Overføring fra et Sted til et andet. Syndflodssagnet er fra Nedre-Evfrat ad skjulte Veje vandret til Hellas og derfra, som det synes, tilbage til Øvre-Evfrat. — Ej heller af de hellenisk-syriske Bøger lader det sig paavise, at Begivenheden ved Surippak har strakt sig til Middelhavsbækkenet.

Indiernes hellige Bøger tyde paa, at Traditionen fra Nedre-Evfrat ogsaa er trængt frem til dem, men ikke selve Floden; thi den Omstændighed, at det frelsende Skib strander paa en af Himalajas Toppe viser, at Sagnet er trængt ind fra fremmede Lande og er blevet lokaliseret paa en aldeles naturstridig Maade. Kinesiske Skrifter fortælle ligeledes om en stor og ødelæggende Oversvømmelse; men denne tilskrives nu Hoangho, der

ogsaa senere har anrettet saa store Ødelæggelser, saa at man har kaldet den „Kinas Sorg“.

Suess sammenfatter Resultatet af sine Undersøgelser saaledes:

1. Den under Navn af „Syndfloden“ bekjendte Naturbegivenhed er indtraadt ved Nedre-Evfrat og fremkaldte en udstrakt og ødelæggende Oversvømmelse af Mesopotamiens Lavland.

2. Den væsentligste Grund var et stærkt Jordskjælv i Egnen om den persiske Havbugt, forud for hvilket er gaaet flere mindre Jordstød.

3. Midt under de hæftigste Jordstød er rimeligvis en Cyklon faret frem sønder fra.

4. Traditionerne hos andre Folk berettiger paa ingen Maade til den Paastand, at Vandfloden har naaet ud over det nedre Løb af Evfrat og Tigris, end sige ud over hele Jorden.

Denne Tildragelse, som i Aartusinder har staaet indpræntet i Folkenes Hukommelse, lod fra Oldtidens Bøger Udtryk som „Diluvium“, „Diluvial-Formation“ og „diluviæle Aflejringer“ gaa over i Videnskaben. — Hvad man nu end vil sige om den store Geologs Bevisførelse, kan man ikke nægte, at han derved har lagt stor Skarpsindighed for Dagen, og hans Opfattelse og Fremstilling har ogsaa vakt Opmærksomhed i en Mængde videnskabelige Kredse Verden over.

De arabiske Geografers Kjendskab til Norden,

et Foredrag af H. V. Lund*)

(Hermed Tavle IV.)

Det var Araberne forbeholdt at blive Grækernes Arvetagere og at overlevere den fra dem modtagne Videnskab til den nyere Tid, paa mange Punkter forøget og udvidet. Men jeg behøver næppe at gjøre opmærksom paa, at naar man i denne Henseende taler om Araberne, er det ikke de halvville krigerske og fanatiske Skarør, der med Sværd i Haand bragte Islam ud over store

*) Dette Æmne er tidligere bleven omhandlet af Prof. A. F. v. Mehren i en udførlig Afhandling om „de islamitiske Folks geografiske Kundskaber (Annaler for nordisk Oldkyndighed, 1857). Som efterfølgende vil vise, er dette imidlertid en hel ny Undersøgelse, der i ikke faa Punkter er kommen til et andet Resultat end den højtærede nævnte Forfatters.

Landstrækninger, man her maa tænke paa. Ørkenens Børn kunde aldrig blive Videnskabsmænd. De trak sig snart tilbage til deres Hjemstavn, efterladende blandt de undertvungne Landes Beboere en Surdej, som i mangt og meget blev af overordentlig Betydning for disses hele aandelige Udvikling. Det er under de abbassidiske Kalifer, at Videnskaben ret begynder at blomstre, og i det 2det Aarhundrede efter Hedjra (8de Aarh. e. K.) fremstaar Geografien som en selvstændig Videnskab hos Araberne, vel navnlig fremkaldt ved de store Erobringer og den udstrakte Handel, der mod Øst bragte dem til at kjende den kinesiske By *Hangtscheu-fu*, mod Vest Afrikas Kyst, mod Syd de indiske Øer og mod Nord det nordlige Ishav. I Begyndelsen vove Araberne i Geo-

grafien, som i de andre Videnskaber, sig kun til at gjen-give Grækerne, navnlig Ptolemajos. Først senere frem-staa en Mængde mer eller mindre selvstændige Bear-bejdelser, der dog aldrig ret kunne rive sig løs fra deres Læremestre, og de forskjellige Anskuelser hos Erathos-thenes og Strabon paa den ene og hos Hipparchos og Ptolemajos paa den anden Side gjenfindes stadig hos de arabiske Geografer. En meget stor Række geografiske Forfattere kjende vi fra det 8de til Begyndelsen af det 16de kristelige Aarhundrede; men i de 3 sidste Aarhun-dreder gaar Videnskaben absolut tilbage, Der fremkom-mer med en enkelt Undtagelse, *Ibn-Bathuta's* Rejsbe-skrivelse fra Midten af det 14de Aarhundrede, kun Ud-drag af ældre Forfattere, og *Muhammed ben Ahmad*, der 1516 skrev en Geografi med Titelen: „Blomsterduft om Landenes Vidunderer“, har ikke fjærneste Anelse om de store Opdagelser, Spanierne og Portugiserne havde gjort; for ham er Atlanterhavet endnu „det mørke Hav“, som ingen vover at besejle. Af disse Geografer er der dog kun en, som faar særlig Betydning her, hvor Talen er om Nordevropa, og han har ikke selv berejst disse Lande.

Denne Mand er *Abu-Abdallah Muhammad Edrisi*, der nedstammede fra en fyrstelig Familje i Malaga og var født i *Sefta* (Ceuta) 493 e. H. (1099 e. K.). Han studerede i Córdoba og foretog senere store Rejser, hvor-ved han besøgte Lissabon, Frankrigs og Englands Kyster, Marokko og Lilleasien. Paa disse Rejser kom han og saa til Sicilien, hvor Roger II var bleven Konge 1130. Der kunde den Gang ikke let tænkes noget fortrinligere Sted for geografiske Studier end Sicilien, hvis Fyrste elskede og fremmede Videnskaber og Kunst, og som under Korstogene var en Samlingsplads for Normanner, Grækere og Franker, og hvor der endnu levede en hel Del Mu-hammedanere. Roger II ønskede at faa udarbejdet en Jordbeskrivelse og samlede dertil fra 1130 til 1154 alle mulige Oplysninger fra rejsende og Videnskabsmænd. Han lod forfærdige en Tegneplade, hvor alle Jordens Stæder skulde aflægges efter deres Bredde, og lod støbe en Planisfære af Sølvs, hvorpaa alle Jordens 7 Klimaer, Lande, Floder, Havbugter o. s. v. skulde aftegnes. Denne Afbildning lod han da udsørlig beskrive af Edrisi i et Værk, der fører Titlen: „Adspredelse for den, der længes efter at gennemvandre Landene.“ Da der i denne Bog ikke findes Angivelser af Stædernes Længde og Bredde, forsynede Edrisi den med 70 Kaart. Jorden deles i to lige store Dele ved Ækvator, og hver Grad paa den er efter hans Beregning 100 arabiske Mil*). Mod Nord

*) Den arabiske Miles Størrelse er ikke ganske bestemt. I *Gosselin's* Recherches sur le principe etc. des differ. syst.

strækker den beboede Del sig til 64°, det nordligere er øde paa Grund af Kulde og Sne. Kun den nordlige Halvkugle er beboet, i det syd for Ækvator den stærke Hede udtørre Vandet og fordærver Luften. Hele den beboede Del inddeles i 7 ligestore Klimaer og er om-givet af 7 Have, hvoraf de 6 staa i Forbindelse med hverandre, men det 7de er isoleret. De 7 Have ere: 1) det sydlige Ocean o: det indiske Hav, 2) det persiske eller det grønne Hav, 3) Havet ved Kolzum o: det røde Hav, 4) det syriske Hav o: Middelhavet, som har en Udstrækning af 45°26', 5) Havet ved Venezia o: det adriatiske Hav, 6) Nitasj o: Sortehavet, hvilke to sidste er afledede fra Middelhavet, og 7) Havet ved Djurdjan og Dajlam o: det kaspiske Hav, som er isoleret og op-tager Floden Itil o: Volga. Edrisi gennemgaar dernæst de enkelte Lande, i det han deler hvert af de 7 Klimaer i 10 Dele, og hele Bogen kommer derved til at falde i 70 Afsnit, hvoraf et svarer til hvert af de 70 Kaart, hvormed Værket var udstyret. Dette Værk er oversat af *Jaubert* (Paris 1836—40); et Udtog af det paa ara-bisk er trykt i Rom 1592.

Fra Ptolemajos havde Araberne arvet en Bestem-melse af en Grads Længde paa Ækvator, som de der-efter angav til 66 $\frac{2}{3}$ arabiske Mil. Da denne imidlertid beroede paa Angivelser, der var meget usikre, foretoges allerede under Al-Mamun en Gradmaaling paa Sletten Sindjar, der gav et Resultat, hvorefter Graden regnedes lig med 56 $\frac{2}{3}$ eller 56 arabiske Mil; imidlertid brugtes den ældre Beregning meget ofte i den senere Tid. Umuligheden af med de af Araberne kjendte Instrumenter at rette de Fejl, de sikkerlig har mærket at være til Stede, dog rimeligvis gjort, at man har nøjedes med de saaledes fundne Resultater. Edrisis Angivelse af en Grad paa Ækvator til 100 arabiske Mile er aldeles enestaaende, og vi véd ikke, hvorfra den stammer.

Som Jordens yderste Punkt mod Vest betragtede Araberne de saakaldte *lykkelige* eller *evige Øer*, rimelig-

métr. lin. de l'antiquité p. 132 er den = 7 $\frac{1}{2}$ græsk Sta-die altsaa omtr. $\frac{3}{10}$ dansk Mil (5 $\frac{1}{2}$ arab. M. = 1 dansk Mil). En arabisk *Dirah* er Afstanden fra Spidsen af Mellemfingeren til Albuen, og af disse gik efter den ældre Beregning 3000 paa en arabisk Mil, der saaledes faar samme Størrelse som Gosselin angiver. Efter den nyere Beregning gik 4000 Dirah paa en arabisk Mil, hvorved denne bliver = $\frac{1}{4}$ dansk Mil. Som en Middelstørrelse ved Geografernes Angivelse tør man nærmest, for at omsætte deres Mile til danske, regne 4 $\frac{1}{2}$ arabisk Mil = 1 dansk; da de fleste Geografer benyttede den ældre Angivelse af en Ækvatorialgrad = 66 $\frac{2}{3}$ arabiske Mile, blive altsaa 4 $\frac{1}{6}$ arabiske Mile = 1 geografisk Mil.

vis de canariske Øer; mod Øst var det yderste Punkt nogle Øer *Besla* eller *Sila* øst for Kina, saa at Araberne altsaa i den Henseende ikke have kjendt stort mere end Grækerne. Den beboede Del af Jordan inddeles af de fleste Geografer i 7 Klimaer, det er Bælter parallelle med Ækvator, oprindelig af en saadan Bredde, at der mellem det sydligste og nordligste Punkt var en Forskjel af $\frac{1}{2}$ Time i Dagens Længde. Iøvrigt voxede Klimaernes Bredde eller Tal, efterhaanden som Kjendskabet til de nordlige og sydlige Lande voxede, og Abulfeda († 1331 e. K.) har ved Siden af denne ældre Inddeling en anden i 5 Klimaer, der nærmest svarer til vore Varmebælter. Den beboede Dels Udstrækning regnedes ogsaa meget forskjellig, i det nogle som Edrisi regnede den fra $12\frac{2}{3}^{\circ}$ n. B. til $50\frac{1}{3}^{\circ}$ n. B., medens andre som Jakut (i det 13de Aarh.) lader den begynde ved 24° s. B., og *Dimaski* († 1327 e. K.) lader den mod Nord strække sig til mellem 63° og 66° , hvor den længste Dag er 20 Timer.

Jorden tænkes af de fleste arabiske Geografer omgivet af Verdenshavet, kun med Hensyn til Forbindelsen mellem det indiske Hav og Atlanterhavet var der Uenighed, i det nogle, som Edrisi, med Ptolemajos antog, at Afrika strakte sig syd for det indiske Hav, der derved blev en Art Indhav i Lighed med Middelhavet; andre mente derimod, at der var aabent Hav eller i det mindste smalle Kanaler, som syd for Afrika forbandt de to Have med hinanden. Det *indiske Hav* forestillede man sig i Reglen betydelig smallere, end det er i Virkeligheden, medens man anslog Længden rigtigere til $106\frac{2}{3}^{\circ}$ (den er 93°). Iøvrigt ere Beskrivelserne af dette Hav meget forvirrende, da Kjendskabet til det væsentlig indskrænkede sig til det indo-persiske Hav, skjønt der ingen Tvivl er om, at Araberne have været ved de bagindiske Øer, Molukkerne indbefattede, ligesom de ogsaa kjendte Siambugten, Søvejen mellem Kina og Formosa og nogle Stæder i Kina, efter al Rimelighed Hang-tschou-fu, Tschangngan og Nanking, muligvis ogsaa Amoj og Kanton.

Det af Araberne saa kaldte *østlige Ocean* eller *Beghavet* svarer til den nordlige Del af det store Ocean, og det ser ud til, at de kunne have kjendt Korea, det japanske Hav og mulig været ude i det okotske Hav.

Det *vestlige Ocean* (Atlanterhavet) regnedes efter Dimaski fra Bugten *Sefakis* syd for Ækvator og gaar saa med et Par Bugter mod Nord. Efter at have afsat *Bahr-ar-Râm* (Middelhavet) strækker det sig videre mod Nord, danner et smalt Stræde, hvis største Bredde er 3 Dages Rejse, og som kaldes Havet ved *Niktterra* o: England, og bøjer saa mod Nordvest, hvor det afsætter en stor Bugt *Waranghavet* (Nordøen og Østersøen), og ender saa ved „Mørkets Land“. Baade det vestlige og

østlige Ocean have Ebbe og Flod, og paa det vestlige Oceans Kyster findes Ambra, der foruden at betegne den Ambra, som findes i Kaskelottens Mave, ogsaa betyder Rav. Middelhavet, efter Muhammad ben Ahmad opstaaet ved et frygteligt Gjennembrud af Oceanet, er naturligvis den Del af det vestlige Ocean, som Araberne kjendte bedst. Ganske vist angive de Længden noget for stor (først $66\frac{2}{3}$ Grader, senere 42 Grader); men i det hele havde de dog en temmelig rigtig Forestilling om dets Form. *Sortehavet* (Bahr-Nitasj) antog de derimod næsten 3 Gange saa langt som det er, og desuden vare de meget uenige om, hvor vidt det stod i Forbindelse med det nordlige Ocean, eller ikke. Medens Dimaski nægter dette, antog de fleste dog en saadan.

Ved det *kaspiske Hav* var det ligeledes omtvistet, om det var en Indsø, eller om det stod i Forbindelse med Verdenshavet. En Forbindelse mellem det kaspiske Hav og det sorte Hav blev derimod antaget af flere, og denne tænkes fremkommen enten ved, at Floden *Itil* (Volga) delte sig i to Arme, hvoraf den ene faldt ud i det asovske, den anden i det kaspiske Hav, eller ogsaa ved en Kanal, som forbandt Itil og Don. Anledningen til denne Antagelse er rimeligvis den, at Don paa et enkelt Sted kommer Volga saa nær, at endog Kosakkerne slæbe deres Baade over det mellem Floderne liggende Land, det nuværende Perevoloka. Abu-Abdallah Hâmid fra Granada (i det 11te Aarh.), der giver en meget udførlig Beskrivelse af det kaspiske Hav, omtaler blandt andet Størfiskeriet i Volga og Husblas, som tilberedes af Fiskens „Mave“.

Af Øer i det vestlige Ocean nævnes vest for Indløbet til Middelhavet de *evige* og de *lykkelige* Øer. Nogle Geografer bruge disse to Navne om en og samme Øgruppe, medens andre lægge de første noget sydligere end de sidste; mulig betegnes da derved de canariske og de azoriske Øer, hvorvidt de capoverdiske Øer vare kjendte af Araberne, er tvivlsomt. Navnet de *lykkelige* Øer forekommer dog ogsaa f. Ex. i Makkaris Beskrivelse af Spanien som Navn for de britiske Øer. En Del flere Øer nævnes endnu, som Faareøen, Slangesøen, Fugle- eller Falkeøen; men det er umuligt at bestemme, om dette er fabelagtige eller virkelige Øer.

England er forholdsvis godt kjendt af de senere Geografer. Abulfeda nævner Landet som *Ankelthère* med Hovedstaden *Londeres*, og fra det hentede man Guld, Sølv, Kobber og Tin; Vin var Landet for koldt til at frembringe, hvorfor den hentedes fra Frankrig. Der fabrikeredes Skarlagenklæde af Uld, der var meget blød, fordi man dækkede Faarene med Tæpper for at beskytte dem mod Regn, Sol og Støv. Uagtet Landets

Rigdom og Størrelse stod det dog under Kongen af Frankrig. Edrisi nævner en stor Del Byer i England, hvoraf flere med Sikkerhed kunne bestemmes. Jeg skal nævne, foruden Englands vestligste Punkt *Kornawaliah* (Cornwall), Byerne *Salaburs* (Salisbury), *Stunster* (Winchester), *Hastinks* (Hastings), *Dobers* (Dover), *Londeres* (London) ved Floden *Rothajda* eller *Rothanda*, og *Barghik* eller maaske snarere *Narghik* (Norwich) paa Østkysten. End videre kjendte Edrisi *Skosia* (Skotland), der hverken har Byer eller beboede Steder, og *Hirlandah* eller *Ghirlandah* (Ireland) 2 Dages Sejldes vest for Skotland. Fra det nordligste Punkt af Skotland til *Reslandah* er 3 Dages Rejse, og fra det yderste af *Reslandah* til „det store Ireland“ 1 Dags Rejse. Fra det yderste af *Reslandah* er der mod Øst 12 Mil til Øen *Norbâghah* og Øen *Reslandah* er 400 Mile lang og 150 Mile bred. Navnet *Reslandah* (رسلند) kan meget let være en Fejlskrift for *Islandah* (اسلند) og vi vilde da her have Island nævnt. Beliggenheden kunde godt passe: nord for Skotland og vest for Norge; Afstandene ere ganske vist for smaa, men de Par Haandskrifter, vi have, er ingenlunde saa nøjagtige, at der ikke her kunde være en Fejl. *Lelewel* antager derimod *Reslandah* for *Zenos Frisland*, en Læsemaade, der slet ikke var umulig for den arabiske Skriffs Vedkommende (*Frislanda* = فرسلند) og efter *Zenos* Kaart ligger *Frisland* ikke saa lidt nærmere ved Skotland og Norge end Island. Er *Zenos Frisland* i Virkeligheden Island, er det i Realiteten ligegyldigt, om man hos Edrisi vil læse *Islandah* eller *Frislandah*; men Spørgsmaalet vilde have en anden Interesse, fordi man da fandt denne Ø *Frisland* omtalt endnu før *Ramulfus de Hyggodens Imago mundi*, der er fra 1360, altsaa 30 Aar ældre end *Zenos* Kaart. Saa længe der imidlertid ikke foreligger andet at støtte denne *Lelewels* Antagelse paa end en mulig Fejlskrift, er det nærmest at antage *Reslandah* for Island, saa meget mere som man ved at reducere Maalene for *Reslandah* faar Øens Længde til c. 88 Mil og Bredden til c. 33 Mil, en Størrelse, der er noget for lang og noget for smal, men dog staar temmelig nær Islands. Det er maaske ikke umærkeligt, at *Zenos* Islanda ogsaa er meget langstrakt. Men nu Edrisis „det store Ireland“?. Afstanden, 1 Dags Rejse fra *Reslandah* til dette Land, er aabenbart for kort. Men det, at Angivelsen udgaar fra *Reslandah*, og at vi hos Nordboerne træffe et aldeles tilsvarende Navn *Irland it mikla*, der efter *Rafn**) er en Del af Nordamerika, maaske Virginia og Carolina, gjør det rimeligt at forstaa begge disse Navne om det samme Land. Det er en ganske naturlig Indvending, at

det var mærkeligt at se et fuldstændig nordisk Navn komme frem hos en arabisk Forfatter. Men man maa lægge Mærke til, at af alle de arabiske Geografer har ingen saa mange Oplysninger om Norden, som Edrisi, og der kan ingen Tvivl være om, at han har disse fra Normanner, som han har truffet paa Sicilien eller maaske ogsaa i Normandiet; thi vi véd, at han selv har rejst en Del i Frankrig, og han kjender paafaldende godt Bretagne, Normandiet og til Dels Nederlandene. Man ser strax dette, naar man gjennemgaar hans Bynavne fra disse Steder. I Navnene *Bajausj*, *Ermsz*, *Buntuz*, *Rothomagus*, *Dijabah*, *Kusthansah*, kjender man strax Bayeux, Evreux, Pontoise, Rouen, Dieppe og Coutances, i *Mas*, *Lijadj*, *Kamraj*, *Labâu*, *Thurnaj*, *Kanth*, *Abridjes*, *Sant Mir*, have vi Metz, Liège, Cambrai, Louvain, Tournai, Gent, Brugge og St. Omer, hvor navnlig den franske og ikke den flamske Benævnelse er den, der er kommen til Forfatteren, hvad der ogsaa maa være Tilfældet med de engelske Byer f. Ex. *Londeres* for London, hvilken sidste Form endog var lettere for en Araber at skrive.

I 3die og noget af 4de Afsnit af 7de Klasse behandler Edrisi Nordevropa. Fra Byen *Warzah* eller *Warzarah*, som ligger ved en Flod af samme Navn, siger han, er der 15 Mil til Havet og 25 Mil til *Njuburk*, og fra *Warzah* til Munden af Floden *Elbah* er der 100 Mil. Fra denne Flod til Begyndelsen af Øen (eller Halvøen; thi Ordet, der bruges, betyder begge Dele) *Darmarsjah* er der 60 Mil. Denne Ø har en rund Form, den er sandet, og paa den ligger der 4 store Byer, en Mængde Huse og Landsbyer og blomstrende Haver, som ere omgivne med Mure. Af disse Byer er der først *Silah*, som ligger til venstre for den, der kommer ind paa Øen, 25 Mil fra dette Sted. Denne By er ikke meget anselig, men godt befolket, har stadige Torvepladser og Bygninger; den ligger ved Kysten. Derfra til *Thurdirah* eller *Thurzidah*, en Havn, som er beskyttet mod alle Vinde og omgivet af Vaaningshuse, er der 50 Mil. Fra denne til *Khaw* (Khuw) eller *Hudwah*, en sikker Havn, hvor der er Brønde med fersk Vand, er 100 Mil. Derfra til *Wendilskâdah* (Wâdi Leskâdah eller *Wendilskâdah*), et velbefolket Sted, er der 200 Mil, og fra denne Havn kommer man efter 1½ Dags Sejldes til Øen *Norbâghah*. Fra denne Havn og til *Horsch Hent* (eller *Horsch-Ment*), en mindre betydelig, men smuk By, er der 200 Mil, og herfra til Fæstningen *Lundwinah* er 80 Mil. Fra denne Fæstning til *Sisbôli* er der 100 Mil, og derfra til Øens Ende 12 Mil. Hele denne Øs Omkreds er 750 Mil. Fra denne Øs Begyndelse langs med Kysten til *Djertah*, *Djertah* eller *Herta*, en godt

*) *Antiquitates Americanæ*, 1837, S. 163, 211, 447—50.

befolket By med stærkt besøgte Markeder, er der 100 Mil. Derfra til *Landsjuden*, en anselig og blomstrende By, 200 Mil. Fra denne By til Munden af Floden *Kathlu*, ved hvilken er bygget en smuk Stad *Sikthun*, er der 190 Mil, og fra denne By til *Kalmâr* er 200 Mil. Fra Djerta ved Kysten til Byen *Zewâdah* mod Øst er 100 Mil. Denne betydelige og godt befolkede By giver Navn til en hel Egn, som udmærker sig ved sin ringe Befolkning og sit barske Klima. Fra *Zewâdah* til *Elbah* mod Øst er der 100 Mil, og gaar man videre i samme Retning kommer man til *Fînâh*, som ligger 100 Mil fra Havet og 100 Mil fra *Elbah*. *Elbah* ligger lige over for *Landsjuden*, naar man vander sig mod Nord og mod det mørke Hav. Fra Munden af Floden *Kathlû*, der ogsaa kaldes *Katherlû*, er der 200 Mil til *Kalmar*. *Katherlu* er ogsaa Navn paa en By ved Bredden af denne Flod, som er meget stor, og som efter at have løbet fra Vest mod Øst falder ud i det mørke Hav i to Munding, som er 300 Mil fra hinanden. *Norbaghah* er en meget betydelig, men for en stor Del øde Ø. Denne Ø har to Forbjærge, hvoraf det ene, det vestlige, gaar nær til *Darmarsja* og vender mod Havnen *Wendilskade*, en halv Dags Sejlads derfra, og det andet gaar hen mod *Finmarks* Kyst. Man finder paa *Norbagah* 3 blomstrende Byer, hvoraf de to grænse til *Finmark* og den 3die til *Darmardja*. Disse Byer have alle det samme Udseende, ere svagt befolkede og kun lidt rige; thi det regner meget i dette Land, og der hersker bestandig Taage. Efter at *Norbagherne* have slaet deres Korn, høste de det endnu grønt og føre det ind i deres Huse for at tørre det ved Ild; thi Solen skinner meget sjælden hos dem. Man finder i dette Land mange Træer, hvis Ved er meget tykt og særdeles stærkt. Man siger, at der findes en Slags vilde Mennesker, hvis Hoved sidder umiddelbart paa Skuldrene, saaledes at de slet ikke have nogen Hals. De leve i det indre af Skovene, hvor de lave sig Boliger og leve af Agern og Kastanier. Endelig finder man der en Mængde Dyr af Maarslægten, men mindre end de russiske Maarer, som vi tidligere har omtalt.*

I 4de Afsnit af det 7de Klima omtaler *Edrisi* det meste af *Rusland*, *Finmark*, *Tabast*, *Lestlandah* og *Medjûs's* (∴ Afgudsdyrkernes) Land. Den største Del af disse Egne er øde og ubeboet, skjønt man dér finder nogle beboede Landsbyer; der er altid Sne. „*Finmark*“, siger Forfatteren videre, „har dog mange Landsbyer, Huse og Hjørde, men man træffer ikke der andre Byer end *Abrizah* og *Kalmâr*, som begge er temmelig store, men tyndt befolkede og usle. Deres Indbyggere finde næppe det nødvendige Livsophold. Det regner næsten

uafbrudt dér. Fra *Kalmâr* til *Sikthun*, naar man drager mod Vest, er 200 Mil. Kongen af *Finmark* ejer beboede Steder i *Norbagah*. Fra *Kalmâr* til den anden af *Katherlus* Munding regner man 80 Mil. Fra denne Flod til *Dagwadah* er der 100 Mil. *Dagwadah*, en anselig og folkerig By, liggende ved Kysten, er en Del af *Tabast*, et Land, hvori man finder mange Flækker og Landsbyer, men meget faa Byer. Kulden er dér strængere end i *Finmark*, og Frosten saa vel som Regnen hører ikke op et eneste Øjeblik. Fra *Anhu*, en By som er mærkelig ved sine smukke Bygninger og sin Velstand, og som udgjør en Del af *Estlandah*, er der 200 Mil til *Dagwadah*. Blandt *Estlandah's* Byer er *Kaiuwri*, et befæstet Sted af ringe Betydning, hvis Indbyggere drive nogen Agerdyrkning med lidet Udbytte, men lægge en Mængde Hjørde til. Fra *Anhu* til *Kalawri* er der mod Øst 6 Dagsrejs. Fra *Anhu* er der langs Kysten til Munden af Floden *Bernaw* (*Bernouah*) 50 Mil. Derfra til *Falmûs*, en Fæstning lidt inde i Landet, 100 Mil. Denne Fæstning er forladt om Vinteren. Paa denne Aarstid drage nemlig Indbyggerne til Huler, som er fjærnt fra Havet, hvor de antænde en Ild, som holdes vedlige, saa længe den strænge Kulde varer. Naar det igjen bliver Sommer, og den tætte Taage og Regnen hører op ved Kysten, komme de tilbage til deres oprindelige Boliger.«

For bedre at kunne følge *Edrisi* paa hans Beskrivelse af disse Lande, vil det være hensigtsmæssigt at se lidt nøjere paa medfølgende Kaart, der er en Kopi efter et af Kaartene i det asselinske Haandskrift i Paris*). Vi lægge da først Mærke til den Flod, der er betegnet ved Navnet *Warzah* (۳۳). Dens Beliggenhed lader os først gjætte paa *Weser*, og naar vi blot flytte et Punkt i de arabiske Skriftegn en Plads tilbage, hvad der ikke vilde være meget dristigt, da Bogstaverne i de ældste Haandskrifter i Reglen have været uden diakritiske Punkter, faa vi Navnet *Wezereh*, i det man tillige maa erindre, at Vokalerne saa temmelig ere tilsatte paa maa og faa; Navnet er da saa nær det egentlige, som Araberne kunde

*) Ved Prof. *Joseph Halévy's* Godhed er det bleven mig muligt at lade dette Kaart følge med Afhandlingen. Det viser et Par Steder lidt Uoverensstemmelse med det af *Lelewel* udgivne formindskede Kaart; men dette er uden videre Besydning. Derimod ere uheldigvis næsten alle Navnene til Dels eller ganske ulæselige, og det har ikke været mig muligt at faa dette Kaart sammenlignet med Afbildningen af „det runde Bord“ i Oxford, hvorefter *Lelewel* har rettet en Del af Navnene. Dette er saa meget uheldigere, som Kaartet et Par Steder synes at have vigtige Afvigelser fra Texten. Paa det medfølgende Kaart ere de Navne, som findes paa *Lelewels* Kopi, skrevne med Antikva.

komme det. Noget andet er det, om Byen af samme Navn som Floden skulde bero paa en Forvexling fra Forfatterens Side, man kunde gætte paa Bremen, men Afstanden fra Havet er da meget for kort. *Nijubark* (نيموبرك), eller hvorledes man vil udtale det, er den eneste Maade, hvorpaa Araberne kunde betegne et Navn, som Neuburg, men med *Jaubert* at ville opfatte det som *Nyborg*, hvilket ganske vist maatte skrives paa samme Maade, gaar ikke an efter Beliggenheden, og endnu mindre lader det sig gjøre at antage Warzah for *Odense*. Hertil kommer, at Edrisi kun synes at kjende Jylland, skjønt Kaartet rigtignok antyder et Par Øer øst for Halvøen, der efter deres Beliggenhed til den nok kunde være Fyen og Sjælland, men de nævnes ikke i Texten. I Beskrivelsen af Danmark have maaske allerede de store Vejlængder været paafaldende, og Prof. v. Mehren har ogsaa anset dem for saa overdrevne, at han ikke har villet tage Hensyn til dem. Jeg skal dog for Danmarks Vedkommende gjøre opmærksom paa en i al Fald ganske mærkelig Omstændighed, selv om det maaske kun er en Tilfældighed; naar man reducerer Edrisis Angivelse efter Forholdet $4\frac{1}{2}$ arab. Mil = 1 dansk, kommer man til nogle Vejlængder, der passe forunderlig godt. Fra Warzah (Weser) til Elbmundingen er der 15 geografiske Mil, og Floden Elben har vi jo tydelig i Edrisi's *Albah*, der lige saa godt kan læses *Elbeh*. Herfra til Begyndelsen af Øen *Darmarsjah* eller *Darnusjah*, som den ogsaa kaldes i Udtoget (Romerudgaven 1592), er der 60 (15) Mil. Kaartet viser os imidlertid ikke en Ø, men en Halvø, der ved en smal Tange hænger sammen med Fastlandet. Araberne have kun den samme Benævnelse (*Djazirah*) for Ø og Halvø; og Navnet *Darmarsjah* er jo ikke i den Grad fordrejet, at det er bleven helt ukjendeligt; det er endog ganske mærkeligt, at det saa bestemt minder om den nordiske Form og ikke om det latinske *Dacia* eller *Dania*, der aldrig forekommer hos Araberne. At Edrisi har faaet Formen rund, eller, som Kaartet viser, endog Bredden større end Længden, maa ikke vække for stor Forundring; det varer endnu længere ned i Tiden, inden man faar den rigtige Form aflagt, og med lidt Fantasi vilde man endog paa Kaartet kunne spore Jammerbugten og Djursland saa vel som Indskæringerne ved Ejderen og Slien. Af de i Danmark nævnte Steder komme vi da ved at følge Halvøens Kyst vest paa til *Silah*. Inden vi søge at udfinde, hvad Edrisi kan have tænkt paa ved dette og de andre Navne, ville vi først se, om ikke et af dem skulde frembyde et bestemt Holdepunkt. Og her træffe vi strax paa Navnet *Wendilskadah*, som det er umuligt at tage fejl af. Det er aldeles tydeligt, og Variantformer *Wendinskadah*

og den arabiserede Form *Wadi Leskadah* gjøre det ikke usikrere, at vi her have det gamle danske Navn *Wandilskaga* eller *Vendilskagi* (Fornald. Søg. III, 361 og flere andre Steder) for Skagen. Angivelsen af Afstanden fra *Norbaghah* (Norge) beviser det endnu yderligere. *Silah* bestemmer Edrisi som liggende til venstre for den, der kommer ind paa Halvøen 25 Mil fra dette Sted. Det skal være en ikke ubetydelig Handelsplads. Lelewel antager, at det er Øen *Sild*, men Afstanden er lidt kort (fra Ejdermunden til Sydspidsen af Sild er i lige Linje 7 danske Mil), og Beskrivelsen passer ikke rigtig. Der er imidlertid intet andet Sted, der passer bedre, og det arabiske Navn kan ogsaa læses *Silat*, hvorved Navneligheden bliver større. Foreløbig maa vi altsaa blive herved. *Thordirah* eller *Thorzidah* frembyder lidt Navnelighed med *Tønder*. Dertil er Afstanden fra *Silah* (Sild) 11 danske Mil lidt for stor, med mindre der her, som de fleste andre Steder i Edrisis Beskrivelse af de nordlige Lande, er tænkt paa Søvejen; thi da vil den fra Sydspidsen af Øen nord om gennem Listerdyb passe meget godt, og paa Edrisis Tid har det været den eneste, Handelskibene turde tage. *Tønder* var desuden i det 11te—12te Aarh., en ganske anseelig Handelsby. Jeg maa derfor med Prof. v. Mehren antage *Thordirah* for denne By. Fra *Thordirah* til *Khaw* eller *Khaw* er der 100 Mil = 22 danske Mil. Lelewel har identificeret dette Sted med *Ringkjøbing*, i det han betragter Navnet som en Skrivemaade for *Kob* eller *Køb*, en Afkortning af *Kjøping*, der da atter sættes lig *Ringkjøbing*. For Prof. v. Mehren synes denne Antagelse for vovelig, og han foreslaar derfor, gaaende ud fra Læsemaaden *Hadwah*, (حده) i Romerudgaven, at betragte dette Navn som en Fordrejelse af *Hedeby*. Vi faa da rigtignok senere samme By som *Sisboli* og den ene By gjort til to, hver paa sin Side af Landet; men den nævnte ærede Forf. mener, at denne Fejltagelse let kan være fremkommen ved, at Byen jo virkelig en Tid har begge Navne. Med denne Forklaring strider, foruden det at Araberne ellers aldrig omtale denne By under noget andet Navn end Slesvig, navnlig Edrisis Afstandsbestemmelser, der for Danmarks Vedkommende synes særlig paalidelige. Mod Lelewels Antagelse kan man, skjønt Afstanden fra Skagen, 200 (44) Mil, passer godt, indvende, at *Ringkjøbing* ikke nævnes før 1345^{*)}, og om det end maa indrømmes, at Byen kan være en Del ældre, har den aldrig kunnet være nogen „Havn“. Forunderligt var det ogsaa, om Navnet skulde være blevet saa stærkt afkortet. De for-

*) Som *Rænnukjøpingh* i „Necrologium Ripense“, Script. rer. Dan., V. 538.

skjellige Læsemaader tyde paa, at der let kan være nogen Fejl i Navnet, og ser man nøjere paa Skrivemaaden, synes den saa forunderlig, at man faar Lyst til at vove en Gætning, og denne maa i dette Tilfælde blive, at *Khow* er *Ribe*. Dette Navn maatte Araberne skrive *كحوب*, og kjender man lidt til, hvorledes en arabisk Afskriver kan fordreje et Navn, særlig et fremmed Navn, vil denne Rettelse ikke synes vovelig, saa meget mere som det fysiske *r* let i et arabisk Øre kan have haft en Guttural-lyd, saa han kunde være fristet til at skrive *كحيب* eller *كحيو*. Ribe var jo paa Edrisi's Tid Danmarks vigtigste Havnestad for den udenlandske Handel, og det skulde derfor være mærkeligt, om netop den ikke var omtalt. Edrisi's Vejgivelser ville næppe kunne være til Hinder for denne Antagelse, om de end ikke passe fuldt saa godt, som man kunde ønske. Jeg maa derfor indtil videre holde paa, at *Khow* er *Ribe*.

Fra Skagen følger Edrisi da Kysten videre og kommer 200 Mil derfra til *Horsj-Hent* eller *Horsj Ment*. Denne Afstand, 44 danske Mil, passer slet ikke ilde paa *Horsens*, som det arabiske Navn næsten tvinger til at tænke paa. Herfra er der da 80 (o: 17) Mil til Fæstningen *Lundwinah*. En By, der minder om dette Navn, finde vi ganske vist ikke paa Jyllands Østkyst; men et Blik paa de arabiske Skriftegn for dette Navn viser, som Prof. v. Mehren ogsaa gjør opmærksom paa, hvor ubetydelig en Forandring der skal til for at faa Navnet til at minde om *Kolding**). Denne Bys Slot kan maaske netop have givet Edrisi's Anledning til at kalde Byen en Fæstning**). Fra *Lundwinah* til *Sisboli* er 100 Mil = 22 danske Mil. Baade Afstand og Navn bringe til at sige med Bestemthed, at vi her have Byen *Stesvig*. Af Byen *Sisboli* have vi ogsaa en Beskrivelse af en senere arabiske Geograf *Kazwini* fra det 13de Aarh., der hører til de ikke faa arabiske Lærde, som med stor Belæstthed, men uden videre Kritik gjengive og bearbejde tidligere Forfatteres Undersøgelser og Beretninger. I „Bogen om Landenes Mindesmærker“ (ed. Wüstenfeld p. 404) siger han: „*Sisboli*, en meget stor By ved Kysten af det store Hav, har rigelige Vandkilder; dens Beboere ere Stjærnedyrkere undtagen en lille Del som er Kristne, og som har en Kirke. Thorthusi beretter, at de holde en Fest, hvortil de komme sammen for at lovprise Gud, spise og

drikke. Den, der da slagter et Offerdyr, stiller ved sin Husdør et Trætrug, hvori han som Offer lægger en Ko, Vædder, Buk eller Svin, for at Folk kunne vide, at han bringer dette Offer til Guds Pris. Byen er isvrigt kun fattig og frembyder ikke mange af Jordens Goder. Indbyggerne leve for det meste af Fisk, hvoraf der findes en stor Mængde. Naar der fødes Børn, kastes de i Havet for at spare Udgifterne. Der fortælles ogsaa om dem, at Skilsmisse finder Sted hos dem, og at en Kvinde kan skille sig ved sin Mand, naar hun vil. De bruge en Slags Øjensminke, som er varig og forøger Skjønheden hos Mænd og Kvinder. Thorthusi siger videre, at han ikke har hørt nogen styggere Sang end den hos Beboerne af *Sisboli*. Den bestaar nemlig i en Mumleu, der kommer fra Struben og ligner en Hunds Gjæsen, men er endnu vildere.“

Uagtet *Kazwini* levede 100 Aar efter Edrisi, har han dog langt fra det Kjendskab til Norden som denne, der i al Simpelhed indskrænker sig til at fortælle, hvad han ser har Værdi som Kundskab. Ser man lidt paa hans Kaart over Danmark, faar man en Følelse af, at han muligvis kan have faaet Oplysninger, som han imidlertid af en eller anden Grund ikke har villet optage i Texten. Der ses saaledes mod Nordvest en Flod paa et saadant Sted, at den nærmest synes at være en Antydning af Limfjorden. Et Par af Jyllands fremspringende Punkter ere betegnede som Bjerge, og disse minde baade ved deres Beliggenhed og Form om Skagen og Fornæs; selv Bakkepartiet i Jyllands Midte er antydet, og Landet omtales som sandet, hvad der lader ane et vist Kjendskab til Hederne.

Men har Edrisi's en Forestilling om Danmark, der ikke har været saa helt urigtig, har han det derimod langt fra om Norge og endnu mindre om Sverige, uagtet han nævner en Del Byer, der viser, at han virkelig har hørt lidt derom. Disse bliver det dog langt vanskeligere at bestemme end de danske. Af den oven for fra Edrisi's Text tagne Beskrivelse af Norge ses det, at han omtaler 3 Byer uden dog at nævne deres Navne. Paa Kaartet læses Navnene paa disse Byer: *Berkna*, *Gimi* og *Sjasjuna*. Den første maa rimeligvis sammenstilles med *Berdjån*, hvorm *Kazwini* siger*): „det er nogle Lande mod Nord, hvor den korteste Dag er 4 Timer, og den længste Nat 20 Timer og omvendt i den modsatte Aarstid. Indbyggerne ere Mager, som føre Krig med Slaverne og i de fleste Henseender ligne Frankerne, i det de forstaa Haandværk og Skibsbygning.“ Der kan næppe være Tvivl om, at denne By er Bergen. De

*) كلدوينق كلدوينه نندوينه (Lundwinah, Kundwina, Kuldink).

**) Koldinghus er ganske vist først anlagt 1248; men et langt fra usandsynligt Sagn fortæller om et ældre Slot dér med Navnet Schindelborg eller Schinderborg (*Trav*: Stat. top. Beskr. af Danmark VI, 204).

*) *Atsar-ul-bilad*, ed. Wüstenfeld, II, 412.

andre to er det umuligt at henlægge noget bestemt Sted, da hverken Navnelighed eller Beliggenhed paa Kaartet giver nogen Anvisning. Norge tænkes af Edrisi som en smal Ø, der strækker sig temmelig langt fra Vest til Øst, nord for Danmark.

Kaartet viser os strax, at Edrisi har tænkt sig Sverige, der hos ham nævnes *Zwediah*, (س. Svithiod), liggende noget anderledes for Danmark, end det virkelig gjør, og det er klart, at han nærmest tænker sig det langs Østersøens Sydkyst. Han blander det sammen med Preussens Kyst, og som yderligere Bevis paa, hvor usikre hans Kilder til disse Egne have været, se vi den Del af Tyskland, der ligger syd for Danmark, betegnet som en „Del af Polen“. Det vil derfor være ulige vanskeligere at bestemme, hvilke Byer han har kjendt der; Navneligheden vil være næsten det eneste, man har at gaa efter, skjønt det ingenlunde gaar an at se bort fra de opgivne Afstande. „Naar vi gaa fra det yderste af Øen *Darmarsjah*“, siger han, „og følge Kysten til *Djertah*, tæller man 100 Mil.“ Ved Øens Yderpunkt er efter Kaartet tænkt paa den smalle Tange, som forbinder Danmark med Fastlandet. Men en By *Djertah* eller *Djeztah* minder os ikke meget om Sverige. Kaartet har i Steden herfor *Djunah**) og ved blot at tilføje et Punkt over det næstsidste Bogstav, faa vi Navnet *Djutah***), der henleder Opmærksomheden paa *Götaland* eller *Gottland*. Øen Gottland kunde være Araberne bekjendt, da der fra Visby i sin Tid blev drevet en Del Handel med Samarkand; dog er det snarere Vestgötland, her er tænkt paa, og den af Edrisi angivne Afstand fra Danmark passer omtrent med Kattegattets Bredde. Fra *Djutah*, som der uden Tvivl bør læses, til *Landsjuden* er 200 (44) Mil. Navnet er aabenbart nordisk, og Fræhn mente, at det var *Landskröna*, hvilket Navn let i Skrift kan være forvansket til *Landsjuden*; men da denne By først er anlagt 1413 af Erik af Pommern, er denne Autagelse en Umulighed. Prof. v. Mehren mener, det er *Lund*, og at det arabiske Navn skulde være opstaaet af Lundinum Svedorum, hvor vi altsaa, hvad ganske vist ikke var umuligt, maatte antage, at Edrisi havde denne By fra en italiensk (latinsk) Kilde; men dette vilde være det eneste Tilfælde af denne Art for Nordens Vedkommende, hans Hjemmelmænd ere aabenbart Nordboere, rimeligvis af dansk Æt. Kaartet

*) Dette Navn forklarer Lelewel som Dantzic igjennem Formerne *Djidana* (som han læser i Stedet for Djuna), *Gidane*, *Gdansk*, *Dantzic* (Lelewel II, 178—79).

***) *جوتة*, *جونه*, *جرتة*, *جرتة* Djertah, Djeztah, Djuna, Djutah).

har Navnet *Landsjun* eller *Landsjön**), og dette kunde snarere tyde hen paa Skåne; at et Landskab og en By er forvekslede, skulle vi strax se et andet Exempel paa. Endnu maa bemærkes, at Afstanden fra Gottland til Skåne svarer temmelig nær til Edrisis runde Angivelse (henved 50 danske Mil); fra Vestergötland (*Götälvens Munding*) er Afstanden lidt kortere, noget over 40 danske Mil. „Fra *Landsjuden* til Mundingen af Floden *Kathlu*, ved hvis Bredder den smukke By *Sikhun* ligger, er 190 (42) Mil**). Navnet *Sikhun* er ikke til at tage fejl af; men hvad kan der menes med Floden *Kathlu* eller *Katherlu*, som den ogsaa kaldes? Den sædvanlige Antagelse, baade af Lelewel, Jaubert og v. Mehren, er, at det er *Weichsel* (lat. *Vistula*); men Navneligheden synes ikke stor, selv om man vil læse *Fathlu* for *Kathlu*. Der kan ikke let være Tvivl om, at det er *Götälven*, og det vilde næsten være en Umulighed for Araberne at komme dette Navn nærmere. Der er af Edrisi skreven de rigtige Konsonanter for at betegne dette; men dem have de arabiske Afskrivere ikke kunnet finde en rimelig Udtale af og have derfor søgt at give Navnet en Form, der kunde udtales***). Afstanden fra Skånes Sydspids (*Skanør*) til *Götälvens Munding* er paa det nærmeste 40 Mil. Lidt længere frem siger Edrisi, at *Kathlu* ogsaa er Navn paa en By ved Floden af samme Navn, og at Floden efter at have flydt fra Vest mod Øst falder i det mørke Hav gjennem to Munding, som er 300 (64) Mil fra hinanden. Her foreligger efter min Opfattelse en yderligere Bestyrkelse af, at *Kathlu* er *Götälven*. Af de tre Munding er *Götälvens* virkelige Munding den ene, og den anden Indløbet til *Mälaren*. Afstanden mellem disse to Punkter er henved 60 Mil. „Fra *Djertah*“, vedbliver Edrisi, „er der, naar man drejer mod Øst 100 (22) Mil til *Zvadah*, en By, der giver Navn til en hel Egn, som er mærkelig ved sin ringe Befolkning og sit barske Klima“. Dette

*) *لندسجون*, *لندسجون*, *لندسجون* (*Landsjuden*, *Landsjun*, *Landsjön*).

***) Denne Afstandsbestemmelse sammenholdt med den foregaaende mellem *Djertah* og *Landsjuden*, kunde nærmest tyde paa, at Forfatteren har sammenblandet *Götaland* og *Gottland*, hvad der er ganske tilgiveligt.

****) Vilde man forsøge at skrive *Götälven* med arabiske Bogstaver, var det ikke let muligt at gjøre det anderledes end som *قناتو*. En Araber, som ikke kjendte Ordet, vilde læse det *Kathalu*, og navnlig ved den maghribinske Skrift, der rimeligvis har været den hyppigste ved Haandskrifterne af Edrisi, og som vi ogsaa finde paa det asselinske Kaart, behøves kun en aldeles ringe Unøjagtighed i det mellemste Bogstav for at kunne læse Navnet som *Katharu*.

er uden Tvivl *Svealand*, og Afstanden fra Djertah passer ganske vel, hvis man ved Djertah tænker paa Vester-götland; det samme er Tilfældet, hvis man betragter det som Gottland, men da vil Retningen være urigtig. „Fra Zwadah til *Elbah* er der 100 Mil mod Øst, og derfra i samme Retning 100 Mil til *Fimiah*, som ligger 100 Mil fra Havet. *Elbah* ligger lige over for Landsjuden, naar man vender sig mod Nord og det mørke Hav.“ Det er aldeles klart, at der i Bestemmelsen af Stederne *Elbahs* og *Fimiah's* Beliggenhed er kommen noget urigtigt ind, og det forekommer mig ikke, at hverken *Lelewel*, *Jaubert* eller v. *Mehren* her have fundet noget, der kunde hjælpe til at bestemme Forfatterens Mening med disse Navne. Alle have de fastholdt, at *Kathlu* er *Weichsel*, og derfor have de villet søge *Elbah* i Preussen. I saa Fald er *Elbing* unægtelig den eneste By, som kan bruges. Men det synes mig aldeles tydeligt, at *Edrisi* her taler om Steder i Sverige, hvilket Land han ganske vist har faaet henlagt ved *Østersøens* Sydkyst, uagtet Kaartet slet ikke fremstiller *Østersøen* saa helt urigtig, naar man ser bort fra, at dens Bøjning mod Nord er ukjendt for Araberne, som desuden opløse de ved dens nordlige Del liggende Lande til lutter Øer. Hertil kommer, at der er meget lille Sandsynlighed for, at *Edrisi* skulde have kjendt *Elbing*, der første Gang*) omtales 1295 i et Dokument, hvorved der forlenes det samme Rettigheder som de andre Hansestæder, og efter *Sartorius* (*Geschichte des Hanseatischen Bundes.*) er anlagt højst et halvt hundrede Aar før**), altsaa næsten 100 Aar efter *Edrisi*. Saa vidt det derfor er muligt, antager jeg det ikke for rigtigt at søge disse Steder uden for Sverige. Naturligvis kommer man i høj Grad ind paa *Gisningernes* Mark, da man nødvendig maa opgive at faa alle Bestemmelserne til at passe. Det gjælder blot om at gjøre *Gisningen* sandsynlig. *Elbah* antager jeg da er — *Malmö*, hvis *Blomstringstid* ganske vist først falder 1170—1200, men som dog allerede 1103 havde flere Klostre.***)

Malmö's ældre Navn var *Ellebogen*, *Albuen* og, hvis vi i det arabiske Navn blot betragte det sidste Bogstav *h*, der

*) *Lelewel* (II, 180) mener rigtignok at finde *Elbing* omtalt i *Wulstan's* Rejse, 250 Aar før *Edrisi*, under Navnet *Ilfing*.

**) Byen er nemlig opstaaet ved Nedsættelse af lybske og bremiske Kolonister omkring den, af de tyske Riddere 1237 anlagte Borg.

***) *J. O. Friberg*. *Malmö Stads Historia och Beskrifning*. *Malmö*, 1842, p. 3.

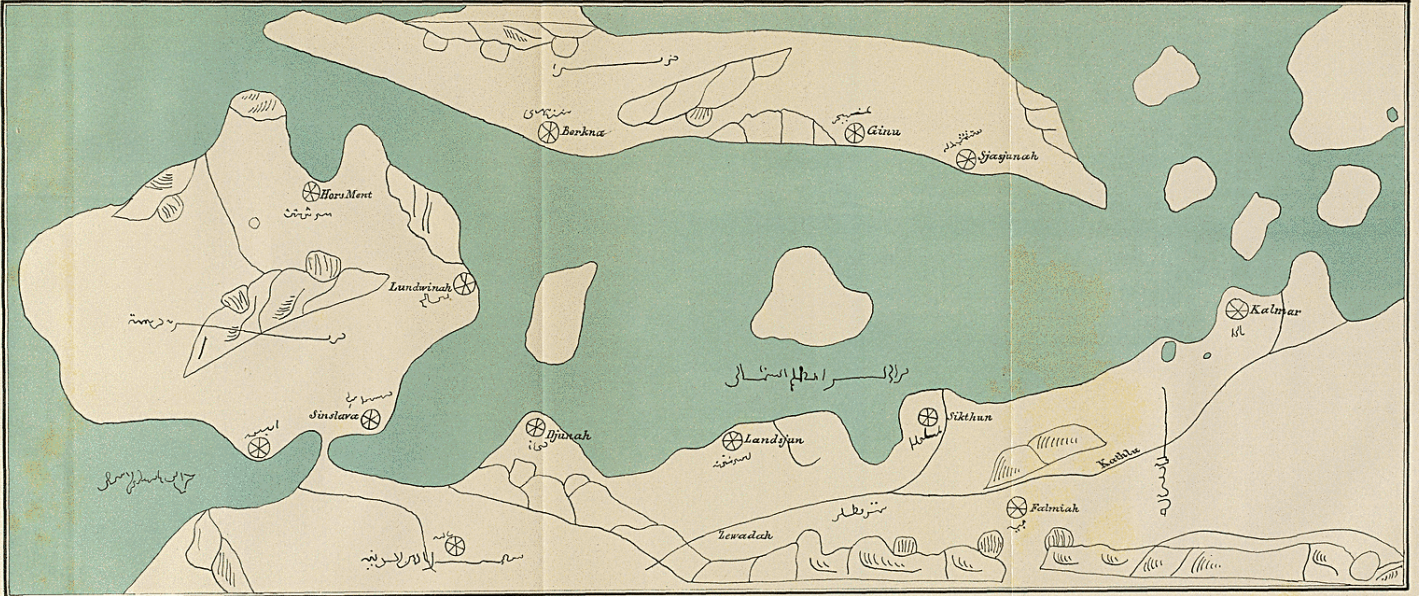
i Reglen er en Hunkjønsendelse, som hørende til Ordet, ville vi faa et Navn *Elleboh**) (*h* udtalt meget haardt som i persisk), der kom *Ellebogen* særdeles nær. Kan *Landsjuden* nu betragtes som *Skanör*, ligger *Elbah* ganske rigtig nord for *Landsjuden*. At *Kathlu* skulde være *Weichsel*, kan næppe bevises af det asselinske Kaart, og der kan ikke paavises et eneste Sted hos *Edrisi*, hvor der er omtalt noget af Preussen eller i det hele af Tysklands Kyst ved *Østersøen*; det Navn, som nogle har antaget for *Pommern*, er *Böhmen*. Da dertil kommer, at alle Kilder tyde paa, at *Edrisi* om de nordlige Lande har sine Efterretninger fra Nordboere, mener jeg, at man maa søge disse Steder i Sverige.

Landene ved den høttniske og finske Bugt vare naturligvis endnu mere ukjendte for Araberne. *Edrisi* nævner *Finmark*, hvortil han aabenbart ogsaa henregner Dele af Sverige og Norge, siden „*Finmarkens* Konge ogsaa besidder beboede Steder i Norge“. Her synes at være noget uforstaaeligt kommen ind i Texten; thi der anføres, at i *Finmark* ligger *Abrizah* og *Kalmar*, og at der fra *Kalmar* er 200 (64) Mil mod Vest til *Sikthun*, og at der fra *Kalmar* til den anden af *Kathlu's* Munding er 80 (18) Mil. Vil man lægge nogen Vægt paa denne sidste Angivelse, vilde man finde *Motalaelvens* Udløb kjendt af Araberne, der, som Kaartet ogsaa viser, tænker sig 3 Udløb af *Kathlu*, hvilke saaledes, efter hvad jeg antager, ere *Götaelven*, *Motalaelven* og *Mälarens* Indløb**).

Foruden *Finmark* nævnes *Tabast* (*Tavasteland*), hvortil hører *Dagwadah*, 100 (22) Mil fra *Kathlu*. Dette er vistnok *Øen Dagø*, og Afstanden fra Indløbet til *Mälaren* passer temmelig nøje. I *Lestlandah* (*Estland*) ere *Byerne Anhu* og *Kalavri*, som det ikke er muligt at bestemme, *Floden Bernaw* (*Pernau*) og *Fæstningen Falmus*. Denne sidste maa ogsaa lades ubestemt.

*) Der vil isvrigt ikke være det mindste i Vejen for at læse de arabiske Bogstaver som *Albu*, og vi havde da den danske ikke den tyske Form af Navnet. Det ældste Sted, hvor det trods megen Søgen er lykkedes mig at finde dette Navn for *Malmö*, er paa *Claudii Clavii* Kaart fra 1427 i *Nancy* (se *Nordenskiöld's* fortrinlige Kopi i „*Studier och Forskninger*, foranledede af mina resor i höga Norden“), hvor *Ellebij portus* staar sammen med *Helsingborg*, *Skanör* og *Falsterbo*.

**) *Lelewel* har ved en *Triangulation* (II, 173) villet godtgjøre sin Opfattelses Rigtighed. En saadan vil imidlertid give mindst lige saa godt et Bevis for min Forklaring.

H.V. Lund avtegr.

Ant. L. Anandt Sjætkonst.

Danmark, Norge og Sverige efter Edrisi .

(Asselinske Haandskrift i Paris.)